

סיני ועוקר הרים
(עיונים בפרק שני מסכת אבות)
הרב ד"ר אהרן אדלר

1. משנה מסכת אבות פרק ב

משנה ח

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך הוא היה מונה שבחן רבי אליעזר בן הורקנוס **בור סיד שאינו מאבד טפה** רבי יהושע אשרי יולדתו רבי יוסי חסיד רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא ורבי אלעזר בן ערך **מעין המתגבר**. הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כולם אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם ורבי אלעזר בכף שניה מכריע את כולם:

2. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ב

שיבח את ר' אליעזר **בזיכרון**, ושבח את ר' יהושע בן חנניה במעלות המידות, ואת יוסי הכהן במעלות השכליות ובמעלות המידות, ואת שמעון בן נתנאל בזהירות, ואת אלעזר בן ערך **בטוב השכל וההבנה המעולה**, והיות כל ענין קשה קל אצלו, ותבונתו מוסיפה על הענין.

3. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פב עמוד א

דתניא: +שמות ט"ו+ וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים - דורשי רשומות אמרו: **אין מים אלא תורה**, שנאמר: +ישעיהו נ"ה+ הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה!

4. רש"י בראשית פרק א

(י) קרא ימים - והלא ים אחד הוא, אלא אינו דומה טעם דג העולה [מן הים] בעכו לטעם דג העולה [מן הים] באספמיא:

5. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סד עמוד א

אמר רבי אבין הלוי: כל הדוחק את השעה - שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני השעה - שעה נדחת מפניו, מדרבה ורב יוסף. דרב יוסף **סיני**, ורבה **עוקר הרים**. אצטריכא להו שעתא, שלחו להתם: סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם? שלחו להו: סיני קודם, שהכל צריכין למרי חטיא. אף על פי כן לא קבל עליו רב יוסף, דאמרי ליה כלדאי: מלכת תרתין שנין. מלך רבה עשרין ותרתין שנין, מלך רב יוסף תרתין שנין ופלגא. כל הנך שני דמלך רבה, אפילו אומנא לביתה לא קרא.

6. רש"י מסכת ברכות דף סד עמוד א

סיני - היו קורין לרב יוסף, שהיה בקי בברייתות הרבה. **עוקר הרים** - לרבה בר נחמני, שהיה מחודד יותר בפלפול.

7. העמק דבר (הנצי"ב מוולאז'ין), שמות כז:ב

...אלא העניין בכל זה, דיש לדעת דאור התורה - שהוא תכלית המשכן ועיקר המשרה שכינה בישראל - בא בשפע ע"י אמצעות שני כלי קודש: היינו **הארון והמנורה**. ונשתנו פעולותיהם. **הארון** בא ליעד הדברות שכתוב, וגם לצווי בקבלה

בע"פ... ועדיין אין בזה כח הפלפול והחידוש שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה שאינו מקובל. ולזה הכח הנפלא שנקרא תלמוד, ניתן כח המנורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל כוחות הנדרש לפלפולה של תורה. וכל זה נכלל בכפתורים ופרחים, עד דאיתא בב"ר: ר' טרפון בשעה שהיה שומע דבר מתוקן היה אומר כפתור ופרח. ושיח רבן של ישראל ללמדנו בא שמה שתלמיד ותיק מחדש דבר טוב, הוא ע"י כח מנרמז בכפתורים ופרחים של המנורה. וע"כ בבית שני, שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להויות דאביי ורבא שהוא התלמוד, משום הכי נתחזק כח המנורה ע"י נס דחנוכה.

8. תהלים פרק א

(ב) כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חִפְצוּ וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה:

9. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יט עמוד א

ואמר רבא: בתחילה נקראת על שמו של הקדוש ברוך הוא ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. ואמר רבא: לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה, שנאמר: בתורת ה', והדר ובתורתו יהגה.

10. רש"י מסכת עבודה זרה דף יט עמוד א

ילמד אדם - מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו. ואח"כ יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ ובראשונה לא יעשה כן שמא יבטל והרב לא ימצא לו כל שעה ועוד לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה וה"נ אמרינן בהרואה (ברכות דף סג:) הסכת הס ואח"כ כתת ומייתנין להא דרבא התם.

11. משנה מסכת אבות פרק א

משנה ו

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות:

משנה טז

רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אומדות:

12. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק א

[ו] עשה לך רב - ואפילו לא היה ראוי להיות לך לרב, אבל שימהו לרב עד שתמסור לו הלימוד ותושג לך החכמה, לפי שאין לימוד האדם מעצמו כלימודו מזולתו, אלא לימודו מזולתו יותר קיים אצלו ויותר מבואר, ואפילו היה כמותו בחכמה או למטה הימנו. וכך בארו בפירוש זה הציווי.

[טו] זה אשר ציוה כאן בעשיית רב, אין הוא לענין הלימוד, אלא להוראת ההלכה. אמר: עשה לך איש לרב, כדי שתסמוך עליו במותר ובאסור, ותסתלק אתה מן הספקות, כדרך שאמרו בירושלמי: "זיל אייתי לי זקן מן השוק דאסמוך עליה ואשרי לך". וכן הרחיק מהפרשת המעשרות באומד, מפני שהוא מן הספקות.